

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2020-11-02
1 (6)
Dnr 2020:1115

Yttrande över promemorian Idrottsutbildningar i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Dnr U2020/04134/GV

Sammanfattning

Skolverket har fått möjlighet att yttra sig över ovan nämnda promemoria. Skolverket har redan tidigare uppmärksammat flera av de problemområden som promemorian tar upp¹ och ser positivt på den översyn som genomförts. Skolverket tillstyrker i stort utredningens förslag. Skolverket tillstyrker dock inte förslaget om att vissa kurser i idrott och hälsa ska ses över i särskild ordning. Här föreslår Skolverket istället att ett nytt ämne tas fram. Skolverket delar också bedömningen att ämnesplanen i ämnet specialidrott bör ses över i samband med det kontinuerliga arbetet med att utveckla vissa styrdokument.

Skolverket anser vidare att förslaget om könsuppdelat urval saknar tillräcklig analys för att myndigheten ska kunna bedöma om förslaget är förenligt med diskrimineringslagstiftningen. Även könsuppdelad undervisning behöver analyseras ytterligare.

I vissa delar föreslår Skolverket förtydliganden och fortsatta överväganden.

Överväganden och förslag

Förslag 4.1 Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

Skolverket tillstyrker förslaget men har några kompletterande frågor och kommentarer kring promemorian. I promemorian föreslås att utbildningarna ”riksidrotts-gymnasium” och ”nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU)” ersätts av ”gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott”. I författningsförslaget till gymnasieförordningen är det enbart ”gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott” som används, förutom i en rubrik: ”Gemensamma bestämmelser om andra riksrekryterande utbildningar än idrottsutbildningar”. Rubriken indikerar att det finns riksrekryterande idrottsutbildningar men i gymnasieförordningen

---

¹ Hemställen avseende de gymnasiala idrottsutbildningarna; riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning, Skolverket 2018

benämns dessa annars genomgående ”gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott”. I förslagen till ändringar i skollagen används begreppet ”utbildning där elitidrott ingår”. I promemorian förekommer förutom ”idrottsutbildningar” också begreppet ”riksrekryterande idrottsutbildningar med specialidrott”. Enligt Skolverket är det viktigt att det i förslaget om en slags renodling av idrottsutbildningarna finns en benämning för ”gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott” som är mer kortfattad och som kan användas som ”bruksterm”. Kanske kommer ”riksidrottsutbildningar” att vara den term som används av huvudmän, idrottsförbund och elever. Frågan är om det i så fall är en korrekt term eller om det är ”gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott” som alltid ska användas. Eller ”utbildning där elitidrott ingår” (elitidrottsutbildningar) enligt skollagen? Enligt Skolverket skulle det vara värdefullt att regeringen i kommande proposition skriver fram förslaget med ett enkelt och användbart begrepp.

4.2 Det ska finnas nationella krav för att få vara en gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott

4.3 Bestämmelserna om var ansökan ska lämnas ska förbli oförändrade

Skolverket tillstyrker förslagen.

4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund

Skolverket tillstyrker förslaget men föreslår att lydelsen förtydligas så att det framgår av det beslut som Statens skolverk lämnar vilken eller vilka skolenheter utbildningen får anordnas. Det ska även framgå vilken idrott och vilka discipliner (i de fall detta är aktuellt) som beslutet avser.

Skulle lydelsen bli som i förslaget och som i nuvarande skrivning i gymnasieförordningen avseende riksidrottsgymnasierna² där skolenheter inte anges, betyder det att en huvudman kan välja att flytta en gymnasial idrottsutbildning med specialidrott mellan olika skolenheter. Detta skulle i så fall kunna innebära att det yttrande från specialidrottsförbundet och Riksidrottsförbundet och som ligger till grund för ett beslut inte gjorts med avseende på den skolenhet som genomför utbildningen. Detta kan undvikas om även skolenhet framgår av beslutet.

4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott

Skolverket tillstyrker förslaget men har några kompletterande kommentarer kring fördelning av statsbidrag. I promemorian föreslås att ett särskilt statsbidrag ska utgå till alla huvudmän som anordnar gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott. Riksidrottsförbundet föreslås att få i uppdrag att fördela statsbidraget

---

² Gymnasieförordningen 5 kap 25§

liksom idag³. Statsbidraget syftar till att ur ett nationellt perspektiv tillgodose elitidrottens krav. Skolverket vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av att statsbidraget fördelas differentierat. Olika idrotter har olika krav och därmed olika kostnader. Detta innebär att vissa huvudmän kommer att ha mer kostnadskrävande specialidrottsutbildningar än andra. Om statsbidraget inte differentieras ser Skolverket att ersättningsfördelningen riskerar att bli orättvis.

4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten

Skolverket tillstyrker förslaget men har några kompletterande frågor och kommentarer kring promemorian. Frågorna avser förslagets sista stycke. Kostnadsansvaret för en elev eller dennes vårdnadshavare ska inte gälla om dessa av ekonomiska skäl inte kan stå för kostnaden. Beslut om att ta över ansvaret för kostnaden ska fattas av huvudmannen. I författningskommentaren till 15 kap. 18 a § skollagen står: ”Bestämmelsen gäller inte enbart vid antagningen utan även i de fall där eleven påbörjat utbildningen och den ekonomiska situationen i en elevs familj försämrats så mycket att den inte längre kan stå för kostnaderna”. Skolverket noterar att denna lydelse kan få stora ekonomiska konsekvenser för de huvudmän som bedriver utbildningar med kostnadskrävande utrustning om elevens eller vårdnadshavarens ekonomiska situation skulle förändras under utbildningens gång och ny utrustning måste anskaffas. Det skulle kunna innebära att huvudmannen kan bli tvungen att tillhandahålla exempelvis en häst eller en motorcykel under utbildningstiden om en skada skulle inträffa.

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

Skolverket tillstyrker delvis förslaget. Att det tydliggörs att endast elever som uppnått elitnivå ska antas till utbildningen är bra och förtydligar syftet med ämnet specialidrott i gymnasie- och gymnasiesärskola; endast elitsatsande ungdomar som annars kanske skulle tvingas välja bort en gymnasieutbildning ska antas till utbildningen.

Formuleringen i författningsförslaget ”Om idrotten bedrivs könsuppdelat ska en sökande enbart jämföras med andra sökande av samma kön” riskerar att tolkas som att idrotten kommer att bedrivas könsuppdelat inom utbildningen i ämnet specialidrott. Könsuppdelad undervisning riskerar att strida mot skolans värdegrund och kan leda till diskriminering på grund av kön eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

I sammanhanget bör även Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:7) beaktas. Enligt direktiven ska utredningen föreslå nödvändiga ändringar i skollagen med utgångspunkten att barn och elever som huvudregel inte ska

---

³ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 13:1 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

vara uppdelade efter kön i undervisningen och utbildningen i övrigt (dir. 2018:33). I direktiven uttalar regeringen bland annat följande. "Regeringen anser att förskolor, skolor och anordnare av vuxenutbildning inte regelmässigt och över tid ska kunna planera och genomföra könsuppdelad undervisning i ett eller flera ämnen eller i andra inslag i utbildningen, såsom måltider, raster eller utflykter. Sådana uppdelningar ska endast kunna ske tillfälligt och under särskilda förutsättningar."

Skolverket saknar också en analys utifrån diskrimineringsgrunden kön eftersom situationen inom utbildningsområdet är annorlunda än för könsuppdelad idrott som bedrivs inom föreningslivet. Detta beror på att föreningslivet i regel inte omfattas av diskrimineringslagen. Situationen inom utbildningsområdet är även annorlunda än för exempelvis könsuppdelade idrottsevenemang där deltagarna betalar en avgift för att delta. Skälet är att det finns ett undantag avseende diskrimineringsgrunden kön inom området handel med tjänster (2 kap. 12 a § första stycket DL). Det finns inget undantag för diskrimineringsgrunden kön inom skollagsreglerad verksamhet (2 kap. 6 § DL).

Skolverket saknar vidare en analys av förslaget om urval avseende om könsuppdelat urval är förenligt med förbudet mot diskriminering som har samband med könsöverskridande identitet eller uttryck. Det finns inget undantag avseende den diskrimineringsgrunden inom utbildningsområdet⁴. Skolverket konstaterar att om det finns en konflikt mellan diskrimineringslagen (DL) och gymnasieförordningen har DL företräde. Skolverket efterlyser även överväganden om hur förslaget förhåller sig till förbudet mot diskriminering avseende elever som har ändrat eller avser ändra sin könstillhörighet.

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning

Skolverket avstyrker förslaget. Förslaget i promemorian innebär att idrott och hälsa inom det individuella valet ska vara ett alternativ för de elever som inte vill, eller kan, göra en elitsatsning. Förslaget betyder att kurserna ska ses över för att i högre utsträckning ta sikte på det fysiska idrottandet och idrottsprestationer inom vald idrott. De elever som inte riktigt ligger på den nivå som krävs för att antas till de föreslagna riksrekryterande utbildningarna med specialidrott skulle då få en möjlighet att ändå satsa på sin idrott.

Skolverket vill i sammanhanget lyfta att just idrottsprestation medvetet har lyfts bort från ämnet idrott och hälsa. I ämnets syfte betonas istället kunskaper om hur olika livsstilsfaktorer påverkar människors hälsa. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar intresse för och förmåga att använda olika rörelseaktiviteter, utemiljöer och naturen som en källa till välbefinnande. Att föra in kurser av elit-idrottskaraktär är därför inte möjligt utifrån ämnets syfte. I ämnet specialidrott betonas istället att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om metoder och teorier för träning samt förmåga att planera, genomföra och utvärdera tränings- och tävlingsverksamhet. Skolverket föreslår därför att ett helt nytt

---

⁴ 2 kap. 6 § diskrimineringslagen.

ämne tas fram för att bättre svara mot behovet hos den målgrupp som promemorian beskriver, ungdomar som själva prioriterar ett val där de kan utvecklas inom en viss idrott. Att ta fram ett sådant ämne kan ske inom ramen för Skolverkets kontinuerliga arbete med styrdokumentutveckling.

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

4.11 En ny överklagandebestämmelse införs

Skolverket tillstyrker förslagen i kapitel 4.9 – 4.11

5. Ikraftträdande

Skolverket tillstyrker förslaget men vill uppmärksamma regeringen på att beslut såväl om att få anordna idrottsutbildning vid ett riksidrottsgymnasium som nationellt godkända idrottsutbildningar meddelas *året innan* utbildningen startas. Regeringens förslag på ikraftträdande och övergångsbestämmelser i gymnasieförordningen (punkt 4 och 5) utgår från att beslut fattas samma år som första antagningen enligt beslutet sker.

Skolverket föreslår följande skrivning för idrottsutbildning vid ett riksidrottsgymnasium:

Statens skolverks beslut om att få anordna idrottsutbildning vid ett riksidrottsgymnasium som meddelas 2019 för första antagning till 2020 ska gälla för fyra antagningsomgångar (2020, 2021, 2022 och 2023).

Skolverket föreslår följande skrivning för nationellt godkända idrottsutbildningar:

Statens skolverks beslut om anordnande av nationellt godkända idrottsutbildningar som meddelas 2021 för första antagning 2022 ska gälla för två antagningsomgångar (2022 och 2023) och beslut som fattas 2022 för antagning 2023 ska gälla för en antagningsomgång (2023).

På Skolverkets vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef

Maria Mattsson
Undervisningsråd